

13. RETRAT DE LÍVIA

Encara que males llengües dirien segles més tard (fabulant sobre mi i la història de la meva dinastia) allò de que “August governava el món, però Livia governava August” (Robert Graves), i que la història descriu Livia com una dona sediciosa i intrigant, el cert és que la seva bellesa em va captivar i el nostre matrimoni es va mantenir fins a la meva mort, durant 52 anys. Per a mi era el paradigma de la matrona romana, portadora de totes les virtuts que Roma necessitava. No varem tenir fills i és cert que en la decisió de trobar qui em succeís, va pesar –i molt– la seva mà, perquè finalment, l’elegit fos Tiberi, fill del seu primer matrimoni.

14 i 15. ESTÀTUES FEMENINES. POSSIBLEMENT LÍVIA

Livia va ser la iniciadora del culte a les emperadrius. No tenia un poder real, però si –què us he de dir– una gran influència, un reconegut poder públic. Li vaig concedir molts privilegis, dels que no gaudien altres dones i en el meu testament la vaig adoptar dins de la *gens Julia*, podent-se anomenar *Augusta*. No seria, però, fins al regnat del seu net, Claudi, que seria divinitzada. La seva imatge, també, va ser molt present en tot l’imperi. Mireu, si no, aquestes dues estàtues que pertanyen a la galeria de retrats de la meva família que presidien ell Fòrum de la colònia Tàrraco, per deixar ben clar a tots els ciutadans qui eren els que ostentàvem el poder.

16. RETRAT PÒSTUM DE TIBERI AMB CORONA CÍVICA

Dels meus quatre matrimonis no vaig tenir fills. Vaig tenir una única filla, Júlia, del meu tercer matrimoni amb Escríbonia. No tenir un hereu directe va ser, doncs, un gran problema. Els meus estimats Marcel i Agripa –als que vaig casar amb la meva filla– van morir en poc temps. Vaig pensar, aleshores, primer en els meus nets, Lluci i Gai –els fills de Júlia–, però, malauradament van morir, també, abans que es pogués fer realitat el meu desig. Finalment, vaig haver de decidir-me per Tiberi –fill de Livia i del seu primer marit, Tiberi Claudi Neró–, contra la meva voluntat. Sé que Tiberi, malgrat que es va convertir en un dels grans generals de Roma, que enfortí l’Imperi i va difondre el culte imperial, mai va ser feliç. Plini el va anomenar “*tristissimus hominum*” (el més trist dels homes). Es va tornar paranoic i es va aïllar cada vegada més –retirant-se a la illa de Capri– desinteressant-se per l’exercici del poder.

17. RETRAT PRÍncep JÚLIO-CLAUDI. POSSIBLEMENT GERMÀNIC.

18. RETRAT PRÍncep JÚLIO-CLAUDI. DRUS GERMÀNIC, GERMÀ DE CALÍGULA O BRITÀNIC, FILL DE CLAUDI.

19. RETRAT DE NERÓ CÈSAR, FILL DE GERMÀNIC I GERMÀ DE CALÍGULA.

En la carrera per la successió en el poder varen ser molts els aspirants. Un molt estimat per a mi va ser Germànic, fill de Drus i net de la meva dona Livia. A la mort del seu pare, vaig fer que Tiberi l’adoptés, posant-lo així en la línia de la successió imperial. Es va casar amb la meva neta Agripina amb la que va tenir nou fills,

entre ells el futur emperador Calígula. La seva mort, en estranyes circumstàncies, va fer sospitar que al darrer hi hagués el propi Tiberi, gelós de la popularitat de Germànic entre les seves tropes i entre la ciutadania en general. El seu retrat –juntament amb aquest altre, que ara mateix no recordo si era del germà de Calígula, Drus Germànic, o del fill de Claudi, Britànic– també era present al teatre. L’altre retrat, el de Neró Cèsar, fill també de Germànic i germà de Calígula, formava part de la galeria de retrats de la meva família que presidia el Fòrum de la Colònia.

Sala VII

20. RETRAT DE CLAUDI

Claudi –fill de Drus i germà de Germànic– va acabar sent proclamat emperador quan ja tenia 52 anys, com va dir Suetoni, “per casualitat”. Després de l’assassinat de Calígula un grup de soldats pretorians el varen trobar amagat en un recó del palau imperial. Se l’endugueren i el proclamaren emperador. Potser per això, per legitimar-se com a emperador, va adoptar el nom de Cèsar, i també el d’August –com havien fet els dos anteriors emperadors– i deificà Livia, la meva dona, utilitzant, sovint, el títol de fill de Drus, a qui jo apreciava molt més que al seu germà Tiberi. Si us hi fixeu en aquest retrat –que es trobava en l’*Schola del Collegium Fabrum*, la seu del gremi de constructors de Tàrraco– està representat d’una manera molt idealitzada –segurament volent assemblar-se a mi!–, lluny de la realitat: tots sabem que, en realitat, era una persona no gens agraciada.

Sala VI

21, 22 i 23. ESTÀTUES DE TOGATS AMB BULLA AUREA

Tots els que podien formar part de la línia successòria, eren presents als llocs públics. Aquestes estàtues togades corresponen a nens de la meva família, que formaven part de la galeria d’estàtues imperials que es trobaven al Fòrum de la Colònia –la primera– i al *frons scaenae* del teatre –les altres dues–. Són nens, perquè, si us hi fixeu, veureu que porten la toga praetexta i, penjada del coll, la *bulla aurea*, l’amulet que duïen tots els nens, fins que entraven a l’edat adulta, moment en el qual se la treïen, en una cerimònia religiosa i es posaven la toga viril. Crec recordar que representava als prínceps Britànic –fill de Claudi– o Neró, el que seria darrer dels emperadors de la meva dinastia, el regnat del qual s’associa sempre amb la tirania i l’extravagància, i que va acabar amb el seu suïcidi.

24. CÒPIA DE LA VENUS DE CNIDOS

Una dinastia acabada... la meva, la dels julio-claudis, aquella a la qual l’Eneida del meu admirat Virgili, li confereix una descendència divina, la de Venus, mare d’Eneas. Reviso la meva vida i la meva herència i em torno a preguntar, us pregunto, també a vosaltres, com vaig fer poc abans de morir als meus col·laboradors: “He fet bé el meu paper?” Ells em van respondre afirmativament. Doncs, *acta est fabula, plaudite!*, “La comèdia ha finalitzat, aplaudiu!” (Suetoni, Aug., 97-99).

ITINERARIS PEL MNAT, 6

LA PETJADA D’AUGUST AL MNAT

August, l’anomenat **IMPERATOR CAESAR DIVI FILIVS AVGVSTVS**, va residir a Tàrraco durant els anys 27-25 aC –on s’havia retirat per refer-se de la seva malaltia– des d’on va seguir les operacions contra els càntabres i els asturs i des d’on va dictar un seguit de disposicions que varen fixar el govern del món romà en el seu nou format.

Tàrraco es convertia, a la pràctica i durant dos anys, en la capital de l’Imperi.

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Museu Nacional Arqueològic de Tarragona
Plaça del Rei, 5

LA PETJADA D’AUGUST AL MNAT

És en aquesta època quan Tàrraco és confirmada com a capital de la província més extensa de l’Imperi, la *Provincia Hispania Citerior*, dins la reforma política i administrativa portades a terme per August.

Tàrraco estava cridada a ser la gran capital de Roma a l’occident de la Mediterrània i, encara que la major part dels grans conjunts de l’arquitectura pública de Tàrraco es materialitzen en un moment posterior a la dinastia julioclaudia, la seva planificació, sens dubte, és fruit d’aquesta època.

Una planificació –on s’endevina la petjada d’August–, que va fer que Tàrraco fos considerada “la ciutat més opulenta d’aquesta part de la costa”, com diu Pomponi Mela en època de l’emperador Claudi.

Sala I

1. FRAGMENT D’UN DIT DEL PEU DE LA POSSIBLE ESTÀTUA DEL TEMPLE D’AUGUST

La meva petjada va ser molt llarga... i molt gran, com molt bé demostra aquest fragment d’un dit del peu de la meva estàtua colossal, que presidiria el temple dedicat al meu culte. De fet molts segles més tard, a la vostra època, sóc considerat una de les vint persones més influents en la història de la humanitat. Us convido a acompanyar-me en aquest itinerari per descobrir alguns aspectes de la meva vida i de la meva estada a Tàrraco, i perquè us pugueu endur una imatge ben precisa de la meva persona.

2. ESTÀTUA TOGADA. PROBABLEMENT AUGUST

El teatre va ser el primer dels edificis públic d’espectacles construït a Tàrraco i l’únic de la meva època. I quin millor lloc per mostrar la imatge del poder? El *frons scaenae* del teatre –el mur que tanca l’escenari–, actuava com un llenç on mostrar els protagonistes del poder. Allí, en una posició central, era on es trobava aquesta gran escultura, que em presenta amb la *toga picta* de color porpra.

3. ESTÀTUA TOGADA. POSSIBLEMENT CLAUDI

També es va col·locar en el *frons scaenae* del teatre, encara que una mica més tard, aquest altre togat –de grans dimensions, però no tant com la meva imatge– representant Claudi, emperador entre el 41 i el 54 dC. Per fer-ho, sembla que, hom va aprofitar una escultura preexistent dedicada a Calígula, el seu antecessor, caigut en desgràcia. Com veieu, també, reciclàvem, i en la representació del poder només quedaven aquells que l’ostentaven.

Sala I

SESTERCI DE LA SECA DE TÀRRACO. TEMPLE D’AUGUST / ESTÀTUA D’AUGUST

L'estàtua de la que us he parlat a l'inici de l'itinerari estaria en el grandios temple octàstil, dedicat al meu culte que es representa en aquests sestercis (monedes d'oricalc), encunyats a Tàrraco durant el regnat de Tiberi. De fet van ser els tarraconenses els primers en demanar, l'any 15 dC, al meu successor Tiberi, permís per bastir un temple per al meu culte que havia de ser *in omnes provincias exemplum* (exemple per a totes les províncies).

5. SESTERCI DE LA SECA DE TÀRRACO. CAP RADIAT D’AUGUST / ALTAR AMB PALMERA.

Els tarraconenses em varen dedicar, també, un altar. Anys després de la meva estada a Tàrraco, de nou a Roma, vaig rebre una ambaixada procedent de Tàrraco. Els seus components em varen anunciar –com un fet que demostrava la meva divinitat– que una palmera havia nascut en aquest altar. “No el feu servir gaire”, els vaig respondre, seguint el meu tarannà d'austeritat. Els hi devia semblar, però, un fet extraordinari, ja que el varen perpetuar en aquesta moneda. Mireu, si no, l'altar representat, amb la palmera al seu damunt.

Sala II

6. FRAGMENT D’UN FRIS ARQUITECTÒNIC AMB INSCRIPCIÓ.

Aquest gran carreu de pedra local amb les restes d'inscripció IMP(er)ator CAES(ar), coronava una de les dues portes d'accés a l'*orchestra* del teatre, probablement la porta occidental. Aquesta inscripció, com la següent que veureu i d'altres presents a l'edifici, feien referència a les meves titulacions imperials.

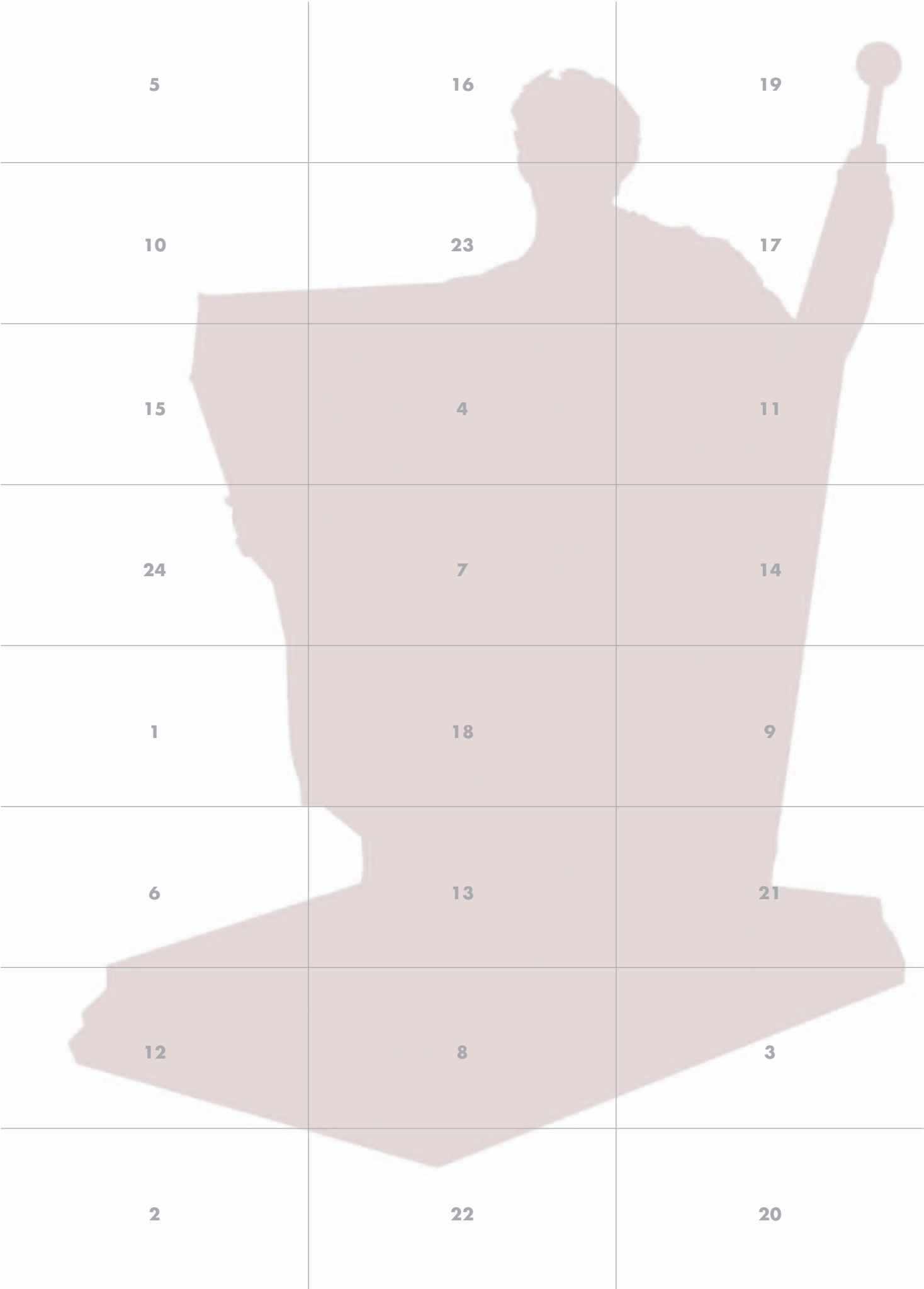
7. FRAGMENT D’ARQUITRAU AMB INSCRIPCIÓ

La inscripció d'aquesta peça fa referència a la *tribunicia potestas*, el poder civil que –juntament amb el militar (*imperium*) i el religiós (*pontifex maximus*)– jo detentava. En la meva persona es reunia tot el poder, encara que mirava de presentar-me com el *primus inter pares*, el primer entre iguals.

8. ARA DEDICADA AL NUMEN D’AUGUST

Aquest poder absolut era molt present pels ciutadans. Mireu, si no, aquest altar que es trobava en el centre de l'*orchestra* del teatre i que s'utilitzava en els rituals precedents als espectacles que s'hi representaven. A més de les decoracions del *lituus* (el bastó ritual dels *augurs*) i de la pàtera i la gerra de *flamines* i sacerdots, en la cara principal podeu observar la inscripció dedicada al *Numen Augusti*, la potència divina de l'emperador. Una forma clara d'acostar les virtuts dels déus al poder absolut de l'emperador.

Sala II

9. MEDALLÓ DEL RECINTE DE CULTE AMB LA REPRESENTACIÓ DE JUPITER AMMÓ

Qui millor que Júpiter, el pare de tots els déus, per a presidir aquest medalló (*clipeus*), que formava part de la decoració arquitectònica del recinte dedicat al culte imperial a Tàrraco, imitant al dels pòrtics laterals del meu Fòrum a Roma. Em fa recordar els versos que Virgili, en l'*Eneida* (1, 223-304), posa en boca del pare Júpiter quan, responent a la trista Venus que pateix pel futur del seu fill Eneas, li diu: «No tinguis por, Cítarea, et resten inamovibles els destins dels teus;... A aquests no els poso límits ni en l'espai ni en el temps: els he assignat un imperi sense fi». Un imperi sense fi... aquest va ser el meu llegat!

Sala IV

10. VAS DE TERRA SIGILLATA ITÀLICA DECORADA

No només van canviar les formes de fer política. La instauració de l'Imperi va determinar, també, noves formes en temes més quotidians. Les modes en els serveis de taula, per exemple. Si en època republicana la vaixel·la ceràmica de qualitat per a la taula era la produïda a la Campana –amb un vernís negre–, a partir de la meva època es va posar de moda la *terra sigillata*, amb un vernís vermell, anomenada així perquè molt sovint porta el segell de l'artesà que la va fabricar, amb el seu nom i, de vegades, amb el dels esclaus que treballaven per ell. En aquest cas, porta el segell de M. Perennius, un importantíssim terrisser d'Arretium, al nord d'Itàlia (crec que vosaltres l'anomeneu Arezzo), els vasos del qual, decorats amb un art molt refinat, van gaudir d'un al·líssim prestigi.

Sala VI

11. PEDESTAL D’ESTÀTUA DEDICAT A AUGUST DIVINITZAT

Com podeu comprovar en aquesta sala, una de les estratègies que varem utilitzar per la implantació i la consolidació de l'imperi –a més de la conquesta militar–, va ser la utilització de la propaganda a partir del poder de les imatges. La meva, la de la meva família i els meus successors eren el model, que tothom havia de tenir ben present. El pedestal que esteu veient pertanyia a una estàtua dedicada a la meva persona com a déu, “Al divi August”, que més endavant, ja en època flàvia, ens va dedicar –a mi i a Vespasià, l'aleshores emperador– en *Marcus Acilius Nymphodotus*, un influent ciutadà.

12. POSSIBLE RETRAT PÒSTUM D’AUGUST VELAT

Vaig rebre moltes mostres d'admiració i reconeixement durant la meva vida, a les quals sempre, si més no públicament, m'hi vaig resistir. Malgrat tot, quin extraordinari propagandista vaig ser! El poder de les meves imatges van ser aprofitades pels meus descendents. Sempre em van invocar, quan calia destacar el poder i la seguretat de l'imperi. Aquí estic representat com a *pontifex* màxim amb el cap cobert amb el vel sacerdotal. Si em seguïu, voldria mostrar-vos a la meva família i explicar-vos el meu problema més important: la meva successió.